

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 04 | pp. 332-336 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

SAMARALI IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Raximov Zafar Komilovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Menejment" kafedrasida dotsent v.b., PhD

Annotatsiya: Maqolada samarali iqtisodiy rivojlanishda raqamli texnologiyalar o'rnining nazariy va amaliy jihatlari yoritib berilgan. Ma'lumotlar muallifning kuzatuvlari va adabiyotlar tahlili asosida tuzildi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, tajriba, samara, samaradorlik, xizmat, e-tijorat, internet, internet bozor, internet buyum, IT, texnologiya, savdo, sifat, infratuzilma, modernizatsiya, integratsiya.

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЭФФЕКТИВНОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

Рахимов Зафар Комилович

Самаркандский институт экономики и сервиса,
кафедра «Менеджмент», доцент, к.э.н.

Аннотация: В статье представлены теоретический и практический опыт роли цифровых технологий в эффективном экономическом развитии. Данные были собраны на основе наблюдений автора и анализа литературы.

Ключевые слова: Цифровая экономика, опыт, эффективность, результативность, сервис, электронная коммерция, интернет, интернет-рынок, интернет-продукт, IT, технологии, торговля, качество, инфраструктура, модернизация, интеграция.

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN EFFECTIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

Raximov Zafar Komilovich

Samarkand Institute of Economics and Service, Department of Management,
Associate Professor, Ph.D.

Annotation: The article presents theoretical and practical experience of the role of digital technologies in effective economic development. Data were collected based on the author's observations and literature review.

Key words: Digital economy, experience, efficiency, effectiveness, service, e-commerce, Internet, Internet market, Internet product, IT, technology, trade, quality, infrastructure, modernization, integration.

KIRISH

O'zbekistonda, samarali iqtisodiy rivojlanish va raqamli texnologiyalar o'rtasidagi munosabat muhim hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar (IT) sohasidagi rivojlanish, yangi imkoniyatlarni ochdi va mamlakatning iqtisodiyotini ko'plab sohalarida yangiliklarga olib kelmoqda.

Raqamli texnologiyalar sohasi, bu, ma'lumotlar bazalari, internet, va axborot texnologiyalari, hamda dasturlash sohalarini o'z ichiga oladi. Bu sohalar ustida rivojlanayotgan mahsulotlar va xizmatlar, ko'plab sohalar uchun zamonaviylik va samarali ish jarayonlarini o'tkazishda juda katta ahamiyatga ega.

Jahon mamlakatlarida raqamli iqtisodiyotni global rivojlantirish harakatlari inson hayotini yengillashtirish uchun turli ijtimoiy iqtisodiy xizmatlarni shaffof, sifatli, arzon va tez yetkazib berish maqsadlariga qaratilgan. Shu o'rinda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish tadbirkorlik va biznes sub'yektlarining bozor qamrovini kengaytirish, iste'molchi bilan aloqani ta'minlash hamda reklama harakatlarini amalga oshirishda qulayliklar yaratib beradi.

O'zbekiston Respublikasida Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga doir 2020 yil 5 oktyabrda "Raqamli O'zbekiston — 2030" Strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-sonli Farmonida[10] respublikamizda raqamlashtirishning ustuvor vazifalarini belgilab berdi. Ushbu vazifalarni amalga oshirish bilan birga jahonda iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantiruvchi asosiy richaglarni tadqiq etish va joriy qilish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Adabiyotlar tahlili

Mamlakat iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning o'rni haqida xorijiy olimlardan E.Braynolfsson, M.Endryu, G.Gauer, G.Parker, P.Vinston, M.Keysi, K.Shvab, A.Agrawal, J.Gans, A.Goldfarb [1-5] va boshqalar o'z tadqiqotlarini olib borishgan.

Mamlakatimiz iqtisodchi olimlardan F.Abdullaev, N.Mirzakhidov, A.A.Abdurakhmanov, S.B.Murodova, D.Rakhmatullaev, A.Usmanov va boshqalar [6-9] raqamli iqtisodiyotning mohiyatini tadqiq etib kelmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqolaning ilmiy tarkibini izohlab berishda tarixiy va monografik kuzatuv usulidan foydalanildi. Ushbu usullar orqali iqtisodiyotni samarali rivojlantirishda, xorijiy tajribalarni chuqur tahlil qilgan holda o'sib borayotgan ehtiyojlarni samarali, ekologiyaga kam zarar keltirish va iqtisodiyotni rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish yo'li bilan qondirish imkoniyatlari ko'rsatib berildi.

Tahlil va natijalar

Jahonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha turli strategiyalar amalga oshirilmoqda. Ushbu tajribalardan foydalanish milliy iqtisodiyotni samarali rivojlantirishda imkon beradi.

Ma'lumki, AQSH texnologik innovatsiyalarning, shu jumladan raqamli texnologiyalarni samarali rivojlantirib kelayotgan davlatlardan biri hisoblanadi. AQSHda ilmiy-texnik innovatsiyalar (II mashinali o'qitish, blokcheyn, Internet-a'zolar va h.k.) asosan yangi texnologiyalar yaratish va ularni yangillab turish mamlakat iqtisodiyotini harakatlantirishda muhim o'rinni egallamoqda. Google, Apple, Amazon, Facebook va Microsoft kabi katta texnologik kompaniyalar ushbu prosesda yetakchi kompaniyalar bo'lib kelmoqda.

AQSHda innovatsion hamkorlik aylanishining eng zarur asoslaridan biri startap-ekosistemi. Xususi va davlat tomonidan yangi startap loyihalarni moddiy tomonlama qo'llab-quvvatlash natijasida raqamli texnologiyalar samarali rivojlanib, virtual dunyoda turli buyumlar va xizmatlar ko'rsatish evaziga 2020 yilda Google 161,9 mlrd., Apple 260,2 mlrd., Amazon 386 mlrd., Facebook 70,7 mlrd. va Microsoft 143 mlrd. AQSH [11] dollari miqdorida pul aylanmasiga ega bo'lgan.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim ahamiyatni raqamli infratuzilma egallaydi. AQSHda viloyatlar bo'yicha qulay internet tizimlari, mobil tizimlar va bulutli xizmatlar infratuzilmasi yaxshi rivojlangan. Shuning uchun tadbirkorlik va biznes sohasi AQSHning barcha hududlarida teng rivojlanish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Yaponiya raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda ko'proq sun'iy intellektni kiritish va ushbu sohada fuqarolar bilimni oshirishni oldinga surmoqda. Chunki, Yaponiya aholisi raqamli texnologiyalardan foydalanishdan ko'ra reallikni ustun ko'rishi, raqamli olam ma'lumotlariga ishonmasligi davlatning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi strategiyasini qiyinlashtirib qo'ymoqda [12].

Xitoy Xalq Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha harakatlar ancha faol. Buning sababi – jahon bozorida tovarlarni raqamli dunyodagi birjalarda sotish, xizmat ko'rsatish va turli iqtisodiy kelishuvlarni amalga oshirish juda keng tarqalgan [13].

Respublikamiz yuqorida qayd etilgan davlatlardan farqli ravishda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha tajribani qo'llashni kech boshlaganiga qaramasdan, sohada samarali o'zgarishlarga ega bo'ldi. Hozirgi kunda mamlakatimizda ijtimoiy iqtisodiy jarayonlarni raqamlashtirish ishlari davom etmoqda. Bunday o'zgarishlar natijasida aholi o'z ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlarini qondirish jarayonida keng foydalanishga ega bo'lib foydalanuvchilar sonini oshishiga olib kelmoqda.

Ammo, raqamli iqtisodiyotning yana bir samarali qirralaridan yetarli darajada foydalanilmayotgani ham mavjud. Masalan, ma'lumotlar analitikasi, texnik xizmatlar, telekommunikatsiya, va dasturiy ta'minotlar sohasi, raqamli iqtisodiyotning turli ko'rsatkichlarini rivojlantirishda juda katta rol o'ynaydi. Bu sohalar ustida yaxshi o'rganilgan va samarali texnologiyalar, korxonalarni, hukumat tashkilotlarini, va shaxsiy mijozlarni faolroq, tezroq, va ishlab chiqarish jarayonlarini o'tkazishlari mumkin.

Bir qancha sohalarda, raqamli texnologiyalar yangi iqtisodiyot modellarini ham o'z ichiga olmoqda. Misol uchun, ishlab chiqarish jarayonlari avtomatlashganligi, onlayn savdo platformalari, va ishlab chiqarishda innovatsion usullar, raqamli iqtisodiyotning erkinlik va moliyaviy moslashtirishning muhim elementlari bo'lib chiqmoqda.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar, xizmatlarni mijozlarga yetkazish va mijozlarning talablari va istaklarini aniqlashda, iqtisodiy tahlil va prognozlash imkoniyatlarini ochadi. Mijozlar bilan shaxsiy aloqalarni o'rnatish va ularga xizmat

ko'rsatish sohasida, raqamli platformalar va kommunikatsiya vositalari, biznesning doimiy ravishda rivojlanishini kafolatlaydi.

Raqamli texnologiyalar o'zbek iqtisodiyotining oson, samarali rivojlanishini ta'minlaydi va mamlakatni global iqtisodiyotda integratsiyalashda muhim o'rin egallaydi. Bu esa, o'zbek xalqini yanada boy va muvaffaq iqtisodiy sanoat taraqqiyoti yo'lida qo'llab-quvvatlaydi.

Xulosa va takliflar:

Tadqiqot natijalaridan ko'rinib turibdiki, Respublikamiz iqtisodiyotini samarali rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish muhim va ustuvor ahamiyatga ega. Bunday texnologiyalarni amaliyotga samarali integratsiya qilish va foydalanish yo'llarini aniqlab olish uchun jahonda yetakchilik qilib kelayotgan davlatlarning tajribasini keng o'rganish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Mamlakatimiz aholisiga ko'rsatilayotgan xizmatlarni virtual olamda shakllantirish evaziga raqamli texnologiyalardan foydalanuvchilar miqdorini oshirishga, bu sohada yangi ish o'rinlarini ochishga erishishga, xizmatlar sohasini sifatli ochishga va asta-sekinlik bilan virtual bozorlarni keng hamda samarali rivojlanishiga erishish mumkin. Shu o'rinda, raqamli texnologiyalardan foydalanishni yanada kengaytirish maqsadida infratuzilmalarni davlat-xususiy sherikchilik asosida rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish bilan birga iqtisodiyotni samarali rivojlantirish uchun raqamli olamda quyidagilarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- Raqamli texnologiyalarni joriy qilish uchun qulay infratuzilmani shakllantirish;
- Raqamli bozorlarni shakllantirishni qo'llab-quvvatlash;
- II mashinali o'qitish, blokcheyn va yuqori sifatli internet uzatish qurilmalarini barcha hududlarda keng joriy qilish;
- Iqtisodiyoti rivojlangan va raqamli texnologiyalar bilan ishlash bo'yicha yetakchilik qilayotgan jahon davlatlari tajribasini doim o'rganib turish;
- Raqamli startap loyihalarini ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va b.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. E.Braynolfsson, M.Endryu "The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies" // W. W. Norton & Company.: – 2014. 320 pp.
2. Geoff Gauer and Geoff Parker "Platform Revolution: How Networked Markets Are Transforming the Economy—and How to Make Them Work for You" // W. W. Norton & Company.: – 2016. 352 pp.
3. Pol Vinston and Maykl Keysi "The Age of Cryptocurrency: How Bitcoin and Digital Money Are Challenging the Global Economic Order" // St. Martin's Press.: – 2015. 368 pp.
4. Klaus Shvab "The Fourth Industrial Revolution" // Crown Business.: –2016. 192 pp.

5. Ajay Agrawal, Joshua Gans and Avi Goldfarb "The Economics of Artificial Intelligence: An Agenda" // University of Chicago Press.: –2019. 344 pp.
6. Abdullaev, F., & Mirzakhidov, N. (2021). "Development of Digital Economy: Issues and Prospects for Uzbekistan." В сборнике: Proceedings of the 5th International Conference on Education, Management, Administration and Leadership (ICE-20), с. 62-67.
7. Abdurakhmanov, A. A., & Murodova, S. B. (2020). "Digital Transformation of the Economy in Uzbekistan: Prospects and Challenges." В сборнике: International Conference on Information Science and Applications, с. 268-275.
8. Rakhmatullaev, D., & Usmanov, A. (2019). "Digitalization and Its Role in the Development of the Economy of Uzbekistan." В сборнике: Proceedings of the 2019 2nd International Conference on Computers in Management and Business, с. 46-49.
9. Рахимов З. К. Рақамли иқтисодиёт шароитида корхона фаолиятини инновацион ташкил этиш //Gospodarka i Innovatsje. – 2023. – Т. 36. – С. 578-585.
10. <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
11. <https://www.worldbank.org/en/home>
12. <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovizatsiya-ekonomiki-yaponii-na-primere-bankovskogo-sektora-tekuschie-rezultaty-perspektivy-i-problemy/viewer>
13. https://www.tadviser.ru/index.php/Статья:Цифровая_экономика_Китая#.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

